

LUPTA DE LA TÎRGOVIȘTE DIN OCTOMBRIE 1595 ȘI SEMNIFICAȚIA EI ISTORICĂ

MIRCEA GEORGESCU

În octombrie 1595, oștile ardelone, moldovene și cele ale Țării Românești, conduse de cei trei principii ai vremii, Sigismund Bathory, Răzvan Vodă și respectiv cel mai strălucit dintre ei Mihai Vodă Viteazu, sufletul acestei lupte victorioase au eliberat Tîrgoviștea, frumoasa „cetate de scaun” a Munteniei, vremeinie ocupată de trupele invadatoare ale lui Sinan Pașa, octogenarul mare vizir al împărăției turcești.

Lupta care s-a dat în orașul nostru face parte din marea campanie a anului 1595, dozlăntuită de turci contra Țării Românești, cu intenția, nu numai de a scoate din scaun pe răzvrătitul Mihai Vodă, care le înșelase amarnic așteptările, și de a transforma nespusa țară în pașalic, fapt ilustrat de ocuparea și fortificarea Tîrgoviștei, reședința rebelă a provinciei.

Eșecul expediției a început cu înfrîngerea de la Călugăreni, a continuat cu nimicirea garnizoanei de la Tîrgoviște și s-a încheiat cu victoria de la Giurgiu, prin care oștile cotorpitoare au fost nimicite, iar faimoasa lor căpetenie își îneca în această rușinoasă înfrîngere o carieră strălucită.

Dezastrul turcilor a fost atît de categoric, încît cronicarul Naima, consemna evenimentul cu îndreptățită amărăciune, atribuind înfrîngerea turcilor „afurisitului și blestematului Mihai... care ieșind din pădure” a luat Tîrgoviștea și Giurgiu, unde „dușmanii au năvălit ca niște porci turbați, rupînd podul și înneecînd pe musulmani”. Concluzia sa e la fel de edificatoare prin dramatismul ei. „O asemenea retragere dezastruasă și înfrîngere n-a mai fost pomenită în istorie”¹.

Ridicarea românilor la luptă de către Mihai Viteazu a fost influențată de existența „Ligii creștine” una din cele mai ample coaliții antiotomane din cîte se formaseră pînă atunci, dar faptul determinant

¹ Naima, *Annals* — trad. Fraser, p. 64, 66, la P. P. Panaitescu - *Mihai, Viteazu*, Editura Fundațiilor, I, Buc., 1936, p. 122.

al hotărârii sale a fost situația internă aproape insuportabilă în momentul urcării lui pe tron, fapt relatat de aproape toate izvoarele vremii.² „...și în acea vreme împresurase turcii Țara Românească cu datorii multe și grele nevoi... și începură a țipa creștinii de nevoia turcilor”³.

Serierile oficiale au acordat atenție mai ales jafurilor materiale, neglijând dramele care au îndurerat profund viața poporului, deși ele au constituit latura cea mai dureroasă a îndelungatei dominații turcești.

Istoricii de mai târziu au trecut la rîndu-le peste această formă a împilării păgîne — robia — ce a îndoliat multă vreme nenumăratele familii, lipsite de prezența copiilor, brutal răpite din sinul celor dragi și duse să se ofilească în zăvorîte haremuri, lăsînd pe cei de acasă cu inimile sfîșiate de dorul și trista lor soartă. Adesca familii întemeiate erau cu aceași lipsă de omenie dezmembrate, creînd tragedii greu de arătat în cuvinte.

Fără apărare în fața acestor silnicii, poporul asupra căruia apăsa și povara obligațiilor materiale, nu avea altă consolare decît să plîngă în versuri amarnicele dureri, iar plînsul său găsea ecou în inimi la fel de chinuite.

Drama cîrduirilor de robi, smulși de turci din țările noastre, a impresionat popoarele de la sudul Dunării, transmițînd-o posterității în melodioase jeluiri.

Următorul cîntec bătrînesc, cules din mahalaua sîrbilor (bulgărească) din marginea Tîrgoviștei, reține un asemenea aspect :

*„Un turc trece prin pădurea verde
Tutun bea din roșie lulea
Tutun bea, fumului nu dă drumul.
Înainte lui mină pe Dina roabă
Din Românească Țară
Din Românească Țară, noră de popă.
Biciul o bate pe trupul subțire
Calul o calcă pe albe călcîie.
Turcul îi zice, aruncă-ți Dino copilul”⁴.*

Este meritul lui Mihai Viteazu de a fi simțit crunta minie a mulțimilor năpăstuite de cruda stăpînire și călcîind, nu fără justificare, obligațiile asumate la primirea domniei, trece ferm pe poziții activ ostile față de turci. Intuind cu profundă înțelegere situația de atunci, Bălcescu

2 N. I. Simache și Tr. Cristescu, **Doi cîntăreți greci ai lui Mihai Viteazu : Stavrinos și Palamed** (din poema lui Stavrinos) p. 20.

3 **Cronica Buzeștilor** la N. Iorga, **Din faptele străbunilor**, Buc., 1923, p. 142—143.

4 Cîntecul mi-a fost transmis de profesorul pensionar Ioan Dumitru, originar din amintita mahală a Tîrgoviștei.

face observația întemeiată că, dacă Mihai n-ar fi ridicat poporul la luptă contra asupritorilor atunci poporul s-ar fi ridicat asupra lui⁵.

Deși s-a ridicat ca exponent al românilor, îndemnat de crudele realități înfățișate, lupta lui Mihai a fost mult mai cuprinzătoare, dovadă întinsele sale relații cu conducătorii țărilor europene de la Atlantic la Moscova.

Primele sale succese au avut un puternic ecou pe întreg continentul, dar mai ales în Peninsula Balcanică, isprăvile sale dătătoare de speranțe fiind aici preamărite în cîntec.

Din aceeași sursă reținem și acest catren :

*„S-a răsculat Țara Românească,
Românească și Bogdănească (Moldova)
Le-a răsculat Mihai voievodul
Cu strașnic cal, cu scînteietoare sabie“⁶.*

Valoarea cîntecului, în afara consemnării faptului istoric, constă în recunoașterea rolului pe care Voievodul român l-a avut în organizarea și conducerea acestei mari ofensive antiotomane. Începînd lupta, Mihai își va fixa reședința la Tîrgoviște, aici fiind vie tradiția de nesupunere față de Poartă și în același timp, mai puțin expus decît București, deși nici unul nici altul din cele două orașe, nu erau întărite de așa manieră încît să reziste unui asediu de durată.

După strălucita epopee de la Călugăreni, aflindu-se ca și alți vrednici înaintași în fața unui dușman înfrînt, dar nu distrus, Mihai este nevoit să se retragă spre munte, în așteptarea sprijinului promis de Sigismund Bathory.

În drum, face un scurt popas la Tîrgoviște, unde ajunge la 17 august⁷, dar urmărit de dușmani el nu are vreme să organizeze apărarea capitalei și urcă spre Rucăr luînd cu sine în pribegie cea mai mare parte a populației⁸.

Retragerea lui Mihai a rămas puternic întipărită în amintirea locuitorilor satelor înșirate în lungul Dîmboviței pînă sus la Stocnești unde și-a stabilit tabăra.

Sinan Pașa a ocupat între timp Bucureștii, fortificînd înălțimea de la biserica Radu Vodă, îndreptîndu-se apoi spre Tîrgoviște, pe care o supune mai întîi jafului⁹.

5 N. Bălcescu, **Istoria românilor sub Mihai vodă Viteazu**, Ed. Cartea Românească, București, ed. IV, p. 49.

6 O variantă a acestui cîntec la Alexandru Iordan, **Mihai Viteazul în folclorul balcanic**, în „Revista istorică română“, nr. 5—6, 1935/36, p. 377—379.

7 Baltasar Walther, **Scurta și adevărata descriere a faptelor săvîrșite de Io Mihai domnul Țării Românești**, la Papiu Ilarian, **Tezaur...**, I, p. 31 și Dan Simonescu — **Cronica lui Baltasar Walther despre Mihai Viteazul în raport cu cronicile interne contemporane**, în „Studii și materiale de istorie medie“, vol. IV, p. 80.

8 **Ibidem**.

9 N. Iorga, **Inscripții din bisericile României**, vol. II, p. 89. (Cu acest prilej a fost incendiată biserica Sf. Nicolae Andronești).

Pierzînd și Tirgoviștea, Mihai își trimite familia la Sibiu¹⁰.

În speranța transformării țării în pașalic, Sinan a poruncit fortificarea orașului¹¹. Este important de știut ce anume a fortificat Sinan Pașa la Tirgoviște, orașul sau palatul domnesc, izvoarele vremii nefiind suficient de clare în această privință, mai ales atunci cînd este descrisă asedierea din toamnă.

Cert este că pînă la acea vreme, Tirgoviștea, apărută de „păduri mocirloase și bălți” nu avea un sistem de fortificare în adevăratul înțeles al cuvîntului, ci era înconjurată „cu șanțuri, val și metereze întărite pe dinafară doar cu pari ascuțiți”¹².

Nu cunoaștem nici o relatare privitoare la existența vreunei fortărețe în jurul palatului, cu toate că fusese de curînd refăcut de Petru Cercel.

Curtea Domnească era împrejmuită cu zid de piatră și cărămidă, dar aceste împrejmuiți, fie cele din jurul orașului, fie zidul de la Curtea Domnească, delimitau mai degrabă întinderea curții, respectiv a așezării și nu constituiau întărituri în spatele cărora să se poată organiza o apărare împotriva unui asediu îndelungat.

Dacă ar fi existat această posibilitate, Mihai sigur s-ar fi întărit aici, în așteptarea oștilor prietene, ori retragera sa precipitată, dovedește fără drept de tăgadă, inexistența unei cetăți la Tirgoviște.

Și apoi, tocmai lipsa acestei cetăți l-a determinat pe Sinan Pașa să ordone construcția celei de atunci.

După opinia noastră, luînd această hotărîre marele vizir a ridicat două întărituri, una în jurul orașului, poate pe vechile urme ale valului văzut de Petancic și alta în jurul Curții Domnești, unde și-a stabilit vremelnic cartierul general.

Ambele erau construite după același sistem, larg răspîndite în această parte a Europei¹³ și chiar mai departe pînă către extremitatea orientală a Asiei¹⁴.

Folosirea materialului lemnos și a pămîntului scos din șanț, răspundea mult mai bine grabei pe care Sinan o punea în fortificarea Tirgoviștei, grabă impusă de grija de a termina lucrările cît mai curînd, înainte de coborîrea din munte a lui Mihai și a aliaților lui.

Apoi lemnul se găsea din belșug în marile păduri ce înconjurau

10 Andrei Veress, **Campania creștinilor din 1595**, p. 22.

11 Baltasar Walther — la Dan Simonescu, p. 81, **Cronicari munteni**, vol. I, p. 125 și la Simache și Cristescu, p. 27.

12 Felix Petancic — în **Călători străini despre țările române**, vol. I, p. 444.

13 Andrei Veress — **Campania creștinilor**, p. 76. Relatarea lui Fra Giuseppe Pisculla da Melfi despre Tirgoviște; „Una palancata, spune el, all'usanza di quel paese”.

14 M. G. Rabinovici — **Despre începuturile Kremlinului de la Moscova**, în „Probleme de istorie”, I—1956, p. 189—196. Prima cetate a Kremlinului a fost construită, în același chip, din pari și pămînt.

orașul, în timp ce fabricarea cărămizii în cantități atât de mari ar fi necesitat vreme îndelungată cu prepararea și arderea lor, precum și foarte mult var.

Durata lucrărilor, 30 august — 15 octombrie 1595¹⁵, cât și imensul număr de lucrători, peste 73.000, mulți aduși și din Bulgaria¹⁶, mărturisesc convingător amploarea lucrărilor de aici, față de cele de la București care au durat numai 8 zile¹⁷.

Numărul lucrătorilor, socotind chiar exagerată cifra arătată era totuși foarte mare și oricât de precisă ar fi fost conducerea lucrărilor tot nu-și găseau loc numai la întăriturile din jurul palatului, — așa că foarte mulți din ei vor fi lucrat la cele aproape similare din jurul orașului.

Mai mult ca sigur, acestea din urmă nu erau încă terminate la apariția asediatorilor conduși de Mihai, fapt ce explică retragerea turcilor numai în fortăreața din jurul palatului.

Descrierea exclusivă a fortăreței din jurul palatului este pe deplin motivată. Fiind mai mică, turcii au avut timp s-o termine, închizându-se în ea la venirea oștilor creștine, fapt ce explică desfășurarea luptei aici. Cea mai amplă descriere e cea a căpitanului toscan Filippo Pigafetta și din care aflăm că cetatea de aici era formată din doi pereți de lemn, între care a fost aruncat pământul dintr-un șanț exterior, mijloc eficient de apărare contra posibilităților de asediu de atunci.

Întreaga întăritură era pe dinafară lipită cu pământ, peste care s-a dat cu var, spre a lăsa impresia că e de zid¹⁸.

De remarcat că orașul care suferise de pe urma jafului oștilor cotoare, prezintă străinilor participanți la asediu, o impresie dintre cele mai agreabile, aceștia întrecându-se în a-i descrie mărimea și plăcuta înfățișare.

Același Pigafetta, găsea Tîrgoviștea „un oraș foarte mare, deschis în formă mai curînd de villa”, iar Petru Pellerdi, care-l însoțea pe Sigismund Bathory, reținea „că Tîrgoviștea e pe un loc atât de frumos, în-cît mai frumos nici nu poate fi”¹⁹.

După ocuparea Tîrgoviștei, Sinan a încercat o urmărire a lui Mihai către munte. Tentativa a rămas fără rezultat, deoarece însuși mărturiseste că, „Cea mai mare parte din armata noastră era plecată

15 Andrei Veress, *o. c.* Relațiunea lui Fra Giuseppe Pisculla, p. 79, „Il forte di Tîrgoviște cretto da Sinan dalli 30 d'Agosto sino alli 15 d'ottobre”.

16 Radu Rosetti, *Evoluția mijloacelor și a chipului de desfășurare a războiului de la moartea lui Ștefan cel Mare pînă la aceea a lui Matei Basarab*, în „Memoriile secțiunii istorice a Academiei”, seria a 3-a, tom XII, p. 31. Cifra dată după Isthwany.

17 Hurmuzaki, vol. I, p. 363.

18 Andrei Veress, *Campania creștinilor*, p. 56.

19 I. Crăciun, *Scrisoarea lui Petru Pollérđi*, în „Anuarul Instit. de Istorie Națională”, Cluj, VI, 1936, p. 499.

pentru că nu se găseau lângă noi arhebuzierii enicerilor, fiindcă locul unde se fortificaseră acești scelerați era foarte aspru, pietros și împădurit și nu au putut fi asediați²⁰. Spre consolare a trimis cete de turci și mercenari care au robit un mare număr de oameni²¹.

În acest timp, Mihai, organizându-și tabăra la Stoenеști a așteptat nerăbdător ajutorul lui Sigismund Bathory și al domnului Moldovei, cu ale căror forțe urmărea să restabilească cît de cît echilibrul numeric dintre oastea sa și cea a lui Sinan, raportul dintre ele fiind net în favoarea turcilor.

Și efectivele reduse care l-au urmat la Stoenеști se imputănau mereu, prin plecarea moldovenilor care, auzind înlocuirea lui Răzvan Vodă cu Ieremia Movilă se reîntorceau în țară spre a nu-și pierde femeile, copiii și averile²².

Cu toate acestea, Mihai era optimist și în așteptarea aliaților „lucra ca peste puțin să sfarme inamicul și să întoarcă nefericitei patrii, vechea sa libertate”²³.

Bun oșlean, Mihai remarcase că superioritatea inamicului stă, nu în valoarea oștilor ci, în numărul lor.

Observase de asemenea că Sinan avea o armată cu totul nouă, fără experiență²⁴.

Calitatea îndoielnică a acestei armate i se înfățișase încă de la Călugăreni, unde cîștigase strălucita biruință, pe care n-o putuse fructifica datorită diferenței numerice favorabile inamicului.

Insistența lui pe lângă Sigismund Bathory, absent la Călugăreni, fiind ocupat cu pregătirile căsătoriei, erau determinate și de necesitatea folosirii unui moment foarte prielnic, atunci Sinan fiind lipsit de sprijinul țătarilor²⁵, întîrziați din cauza intrării polonilor în Moldova să-l instaleze pe Ieremia Movilă²⁶, și nici de la hotarele Ungariei nu spera în vreun sprijin, soldații de aici fiind ocupați cu asediul cetății Strigoniu²⁷.

Sfîrșind serbările nunții, cărora le-a acordat prioritate față de primejdia ce amenința și propriul său principat, Sigismund Bathory s-a pornit abia la 27 august spre Țara Românească, oprindu-se mai întîi la Sebeș de unde a trimis vorbă secuilor să-l urmeze, promițîndu-le acordarea vechilor libertăți. Aceștia condiționaseră participarea la campanie de recunoașterea acestor privilegii²⁸.

20 Andrei Veress, **Documente**, vol. IV, p. 298 (Sinan către conțelarul Turciei).

21 **Ibidem**, aceeași pagină.

22 Walther, **o. c.**, p. 81.

23 **Ibidem**.

24 Andrei Veress, **Campania creștinilor**. Relatarea lui Fra Giuseppe Pisculla, p. 76.

25 N. Bălcescu, **o. c.**, p. 112—113.

26 Andrei Veress, **Documente**, vol. IV, p. 298.

27 Andrei Veress, **Campania creștinilor**, p. 76.

28 Ion Crăciun, **Scrisoarea lui Petru Pellérđi**, p. 498. În afara secuilor, în oastea lui Sigismund se aflau detașamentele trimise de principalele orașe, purtînd fie-

Din Polonia venea Ioan Wayer cu 300 cazaci²⁹, iar din Silezia 1.600 soldați³⁰.

Ducele Toscani trimisese 75 de cavaleri cu vestitul căpitan de artilerie Silvio Piccolomini. Acestora li se alătură Răzvan Vodă domnul Moldovei „oștean valoros”³¹ cu 2.300 de pedestri, minunat de frumoși, 700 de călăreți și 22 de tunuri³².

Campania lua forma unei cruciade, în rîndurile ei aflîndu-se și nunțiul papal, Alfonso Visconti, episcop de Cervia³³.

Dincoace de munte aștepta Mihai, voievodul Țării Românești cu oamenii săi, vreo 8.000 de pedestrii plus călărași, ostași frumoși și români buni³⁴.

Efectivele oștilor aliate care se îndreptau spre Tirgoviște apar diferite la cronicarii vremii cit și la istoricii de mai târziu³⁵.

Oastea creștină număra aproximativ 35.000 de oameni și trebuie reținut, că deși oastea lui Mihai se cifra la mai puțin de jumătate din totalul efectivelor, ea se impunea prin însușirile și pregătirea remarcabilă a celor ce o compuneau.

Forțele otomane de sub comanda lui Sinan Pașa se ridicau în jurul a 40.000 de oameni, în parte și mercenari.

Trecerea peste pasul Bran a fost foarte înceată, abia către jumătatea lui octombrie făcîndu-se joncțiunea cu oastea lui Mihai.

La 15 octombrie întreaga armată a pornit în marș către Tirgoviște unde a ajuns în ziua următoare.

Auzind de apropierea ei, Sinan se retrage în grabă spre București, lăsînd apărarea Tirgoviștei pe seama unei garnizoane relativ reduse, izvoarele vremii apreciînd-o de la 1.200 — la 4000 de soldați.

Pentru a le susține moralul Sinan le-a promis un ajutor de cca. 10.000 de ostași de la București³⁶.

care uniforme distinctive : Sibiu — dorobanți negri, Brașovul — dorobanți vineți etc.

29 la Walther, p. 30.

30 Walther și Pellérđi.

31 Walther, o. c., p. 81.

32 I. Crăciun, p. 498.

33 Andrei Veress, **Campania creștinilor**, p. 17.

34 I. Crăciun, **Scrisoarea lui Petru Pellérđi**. Aprecieri la fel de elogioase despre oastea lui Mihai făceau și cavalerii toscani.

35 După Pellérđi erau în total 20000 de călărași și 32.000 de pedestrași, cu 10 tunuri mari și multe falconete, 148 căruțe încărcate cu praf de pușcă și 3.718 care cu merinde. Walther estima întreaga oștire la 16.000 de oameni, iar Sinan Pașa, pentru a-și scuza înfringerea la 50—60.000 de soldați. Dintre istoricii mai noi, Bălcescu își însușea cifrele lui Pellérđi. Xenopol aprecia toată oastea la 34.000, Iorga — 37.500, iar P. P. Panaitescu — 23.000 ardeleni + 8.000 ai lui Mihai. Andrei Veress socotea întreaga oaste la cca. 40.000, din care numai 25.000 bine înarmați.

36 I. Crăciun, **Raportul citat**, p. 499.

Nu știm ce l-a determinat pe marele vizir să părăsească acest punct fortificat și să ia cu el grosul armatei.

Credem că numai teama de o nouă înfringere catastrofală și teama ce o avea de întâlnirea cu Mihai Viteazul, motivează măsura sa.

Prima noapte asediatorii, neaflind de plecarea lui Sinan, au petrecut-o în jaf³⁷.

Fiind informați de fuga pripită a căpeteniei otomane conducătorii oștilor asediatoare au făcut sfat în vederea luării unei hotărâri, ori să înceapă asediul contra Tirgoviștei, ori să-l urmărească pe fugar³⁸.

Majoritatea participanților la consiliu în frunte cu Sigismund Bathory, opinau pentru urmărirea fără întârziere a lui Sinan Pașa³⁹, dar Mihai, Alberth Kiraly și Silvio Piccolomini, erau de părere să asedieze orașul spre a nu se afla la un moment dat încercuiți de turci.

Faptul că, deși susținută de un grup minoritar, hotărârea din urmă a triumfat, constituie încă o dovadă a rolului conducător pe care domnul Țării Românești l-a avut în cadrul acestei campanii.

În vederea asediului, oștile aliate au fost dispuse astfel : spre Sud, către București, se afla Răzvan Vodă cu 10 tunuri și cu toscanii lui Piccolomini, în timp ce Mihai și Sigismund acționau dinspre munte și dinspre cursul superior al Ialomiței „la o biserică departe de fortăreață ca la o bătaie de săgeată”⁴⁰.

Comandantul garnizoanei turcești Ali Pașa, având la dispoziție două tunuri mari și cca. 40 mai mici, a încercat să se opună asediatorilor. Aceștia au bătut la rindu-le cetatea cu tunurile, provocând însă numai slabe stricăciuni.

Văzînd că numai cu artileria nu obțin prea mult, soldații din tabăra creștină, la adăpostul fumului produs de focul artileriei și al caselor din apropierea cetății, în ziua de 18 octombrie s-au apropiat de întărituri cu intenția de a le da foc⁴¹.

Focul fiind slab, iar lemnele întăriturilor verzi și pămîntul cu care erau lipite umed, din cauza ploilor abundente, încercarea n-a avut succesul scontat.

S-au adus lemne uscate, s-a folosit și praful de pușcă reușindu-se în cele din urmă să se aprindă cetatea.

Copleșiți de focul artileriei, înecați de fum, turcii au încercat scă-

37 Ibidem.

38 N. Bălcescu, *o. c.*, p. 120—121.

39 Maiorul V. I. Georgescu, *Războaiele lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazu*, p. 213.

40 Walther, *o. c.*, p. 82. Și cu privire la amplasarea diferitelor detașamente păreri sînt împărțite; am dat pe cea rezultînd din cele mai multe izvoare.

41 I. Crăciun, *o. c.*, p. 500 — Tradiția locală reține, și nu fără temei, că ghiuleaua infiptă și acum în peretele nordic al Bisericii domnești ar fi din timpul acestui asediu. Tot atunci s-a dărîmat și bolta primei intrări în pivnița palatului lui Petru Cercei; s-au găsit ghiulelele care au provocat stricăciunile.

pare ieșind pe o poartă dosnică a palatului ce dădea spre riu, marea majoritate au fost uciși.

Ali Pașa, luat prizonier, a fost supus unui interogatoriu, în care el îl acuza pe Sinan Pașa de a-i fi trădat.

După 3 zile de asediu Tîrgoviștea se afla în miinile eliberatorilor care n-au zăbovit aici, trebuind să-l urmărească pe Sinan grăbit să ajungă dincolo de Dunăre mai ales după ce aflase de cele întimplale la Tîrgoviște.

La asediul Tîrgoviștei au pierit foarte mulți turci, în schimb, pierderile din tabăra aliată au fost foarte mici, după Pellerdi numai vreo 40 de oameni, toți „săraci pedestri”⁴².

Eliberarea Tîrgoviștei s-a soldat și cu o pradă bogată iar cele două tunuri mari capturate de la inamic au fost folosite împotriva lui la Giurgiu⁴³.

Asediul Tîrgoviștei reprezintă un model de atac bruscat îngăduit de superioritatea numerică a asediatorilor și de descurajarea garnizoanei, abandonate de comandantul suprem⁴⁴.

Infringerea turcilor la Tîrgoviște și apoi la Giurgiu desăvîrșea pe cea de la Călugăreni și impunea turcilor să recunoască independența Țărilor Românești.

Ea spulbera totodată planurile lui Sinan Pașa de a transforma Țara Românească în cămara de aprovizionare a garnizoanelor turcești din Ungaria⁴⁵.

Deși în ansamblu campania din anul 1595, lupta de la Călugăreni și chiar cea de la Giurgiu au o pondere mai mare decît cea de la Tîrgoviște, totuși ele nu s-au bucurat de aceleași mijloace de publicitate ca eliberarea Tîrgoviștei⁴⁶.

După lupta de la Lepanto, nici o faptă războinică n-a fost atît de prea mărită în tipăriturile vremii, ca bătălia de la Tîrgoviște, din octombrie 1595⁴⁷.

Faima se datora participării lui Sigismund Bathory la asediul orașului, acestea întreprinzînd o puternică acțiune de glorificare a persoanei sale, atribuindu-și aproape toate meritele izbînzilor de atunci, deși „nici un plan, nici o intervenție a sa nu se înseamnă de izvoare”⁴⁸.

42 I. Crăciun, o. c., p. 500 ; Veress **Campania creștinilor**. Cu ocazia săpăturilor din urmă s-au găsit spre sud de Biserica domnească cantități mari de arsuri aparținînd acestei epoci.

43 I. Crăciun, o. c., p. 500.

44 Andrei Veress, **Campania creștinilor**, p. 35.

45 Radu Roseți, o. c., p. 35.

46 Carol Gölner, **Faima lui Mihai Viteazu în Apus**, în „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, Cluj, vol. V. p. 223.

47 Ibidem, p. 148.

48 Nicolae Iorga, **Istoria lui Mihai Viteazu**, vol. I, p. 222.

Adevărul avea să iasă curînd la iveală. După retragerea lipsită de glorie a principeului transilvan, în 1598, toate publicațiile de informare a opiniei publice, au revizuit știrile deformate de mai înainte, recunoscînd meritele reale ale lui Mihai, cărui i se atribuiau cele mai elogioase și meritate calificative.

Socotim că victoria de la Tîrgoviște a marcat întîiul act al operațiunii de curățire a Țării Românești, întărind în același timp ideea de cooperare sub conducerea unui comandant ce-și dovedise competența, singura soluție în stare să rezolve cu succes marea problemă europeană a vremii, stăvilirea înaintării otomane și chiar alungarea turcilor din Europa.

Din păcate interese mărginite au împiedicat în anii următori dezvoltarea cooperării. Și ce a urmat se știe.

Întîia victimă a fost voievodul român, care servise cu sublim devotament și incontestabilă capacitate nu numai cauza poporului român ci a întregului continent amenințat de turci.

Peste seecole însă, istoria, cu dreapta ei judecată a oamenilor și faptelor, l-a așezat la loc de cinste pe deplin meritat, fiind dintre contemporanii săi, singura figură mereu vie nu numai în inima poporului său, ci și în a celorlalte popoare pe care le-a servit.